

СТАНОВИЩЕ

на

дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.2. Психология по Обща психология (Психология на личността) на Сезгин Мюмюн Бекир, задочен докторант към Институт за изследване на населението и човека – Българска академия на науките

Тема на дисертационния проект: „Его състояния и житейски позиции в професионалната реализация на личността“

Изготвил: доц. д-р Ергюл Таир, Департамент Психология, ИИНЧ-БАН

Представяне на кандидата

Сезгин Мюмюн Бекир е задочен докторант в Департамент Психология, ИИНЧ-БАН в периода 01.10.2015 - 15.11.2018 година. Завършил е специалност Психология в СУ „Св. Климент Охридски“ с магистърска степен по Клинична и консултативна психология и Трудова и организационна психология през 2001 г. Има дългогодишен професионален опит, включващ както административно-ръководна дейност, така и осъществяването на психологическа консултация с различни групи лица – военнослужещи, безработни и др. Докторантът владее руски, немски и английски език, което е предпоставка за запознаване с широк кръг източници в областите на научен интерес.

Характеристики на дисертационния труд

Дисертационният труд на Сезгин Бекир е сполучлив опит за научно-изследователски проект, базиращ се на транзакционния анализ при проучване на личността и нейната професионална реализация. Дисертацията не само прилага един нов и по-слабо използван подход за изследване на личностните характеристики, формирани още в ранна детска възраст, но разширява полето

на изследване на кариерното развитие чрез проучване на субективните измерения на кариерния успех, наред с обективните кариерни фактори.

Дисертацията е построена върху ясна концептуална основа, спазени са всички изисквания, касаещи както планирането и провеждането на психологически изследвания, така и разработването и представянето на този вид научни трудове. Трудът е с обем от 164 страници, в които са включени всички реквизити, характерни за този вид трудове - увод, теоретична глава, посветена на изследваните конструкти, обща постановка на емпиричното изследване, представяне, анализ и обобщение на резултатите, основни изводи, приноси на дисертацията, заключение и използвана литература. В приложения са представени инструментариумът на изследването и фигури, илюстриращи някои честотни резултати. Дисертацията е илюстрирана с помощта на 4 фигури и 51 таблици. Литературната справка включва 228 източника, от които 37 на кирилица и 191 на латиница (предимно на английски език), релевантни на изследваните проблеми и отразяват както класически позиции, така и съвременни изследвания в областта на транзакционния анализ, кариерата и професионалната реализация.

Теоретичният обзор на дисертацията в сравнителен план накратко представя някои основни дефиниции и подходи към личността. Естествено, акцентът е върху транзакционния анализ като психодинамична теория за личността и психотерапевтичен метод. Проследени са същностните елементи, определящи транзакционната теория за личността: его състояния и транзакции, житейски позиции и сценарий. Аналитично и задълбочено е изведена ролята на его състоянията и житейските позиции като детерминанти на поведението, както и професионалната реализация на личността, операционализирана чрез обективните кариерни фактори и субективния кариерен успех. Представени са не само подходите към его състоянията и

житейските позиции, наред с методите за тяхното измерване, но и резултатите от емпиричните изследвания, проведени с тях. В същия стил на прецизност и съдържателна изчерпателност се проследяват връзките между транзакционния анализ и субективното усещане за професионална реализация, които са в основата на разработения модел на изследването. Специално внимание заслужава осъщественият анализ за приложимостта на транзакционния анализ в организационен контекст, приложим за целите на индивидуалното и организационното консултиране. Обобщено, представеният теоретичен обзор е доказателство за задълбочения интерес и познания на Сезгин Бекир в областта на транзакционния анализ, кариерната реализация и удовлетвореност, наред с проявените аналитичност и критичност при представяне на разглежданите конструкции.

Постановката на изследването е представено във втора глава, като точно и ясно са формулирани целта и задачите на изследването, чиято проверка се осъществява чрез една обща хипотеза и шест частни хипотези. В съответствие с целта и издигнатите хипотези е подбран и набор от инструменти, като осъществените две пилотни изследвания, наред с реализираната експертна оценка за проверка на съдържателната валидност на методиките, са доказателство за обосноваването, надеждността и приложимостта на избраните инструменти. Проведено е мащабно изследване сред 882 лица на възраст между 20 и 78 години в седем професионални области (инженери и архитекти, специалисти в областта на финансите, специалистите от публичния сектор, лекари и др.) от 28 населени места на територията на цялата страна.

Инструментариумът на изследването включва преведени и адаптирани за български условия въпросник за функционални его състояния, въпросник за субективно усещане за кариерен успех и въпросник за обективни кариерни фактори. За изследване на житейските позиции е конструиран авторски

самооценъчен въпросник, включващ 28 конкретни личностни характеристики. Проверката на издигнатите хипотези е осъществена коректно чрез дескриптивна статистика, Т-тест на Стюдънт за независими извадки, еднофакторен дисперсионен анализ, корелационен анализ и многофакторен линеен регресионен анализ.

В трета глава последователно са описани множеството резултати от изследването, които са логично и последователно представени, следвайки задачите и хипотезите на изследването. Направените обобщения са коректни и представят функционалните его състояния и житейските позиции като значими предиктори на субективното усещане за кариерен успех, като се очертават и някои специфики при отделните професионални групи.

Оценка на научните резултати и приноси

Сред приносите на дисертацията могат да се открият не само научни, но и научно-приложни аспекти. В научен план е приложен нов и слабо проучен модел, базиращ се на транзакционния анализ, за проследяване влиянието на личностните характеристики при професионалната реализация на личността. Реализирано е мащабно научно изследване, което е сред първите емпирични изследвания в България на удовлетвореността от кариерния успех чрез обективни фактори и субективното им преживяване, чрез проследяване ролята на дефинирани от теорията за транзакционния анализ личностни характеристики, и на основата на значителна по брой и регионален обхват извадка. Адаптираните въпросници и създаденият авторски въпросник за изследване на его състоянията, житейските позиции и субективното преживяване на кариерен успех са приложими в бъдещи научни разработки, както и за целите на професионалния подбор и индивидуалното консултиране. В научно-приложен план трябва да се подчертае и приложимостта на получените резултати за целите на кариерното консултиране и за повишаване

на субективното благополучие на личността и удовлетвореността от професионалната ѝ реализация.

Представеният автореферат адекватно отразява дисертационната разработка, като включва и приносите и публикационната активност на докторанта. Представени са три публикации (самостоятелни и в съавторство) на български език по темата на дисертацията, както и две други публикации от национални научни форуми.

Заклучение

В заключение, смятам, че дисертацията е по актуална и значима тема, като е приложен нов изследователски модел върху мащабна извадка. Налице са отличните способности на докторанта да планира и проведе научно изследване, чиито резултати задълбочено да анализира и коректно да интерпретира. Получените резултати имат своя научен и научно-приложен принос. Всичко това ми дава основание с пълна убеденост да предложа на уважаваните членове на Научното жури да оценят дисертационния труд положително и гласувам с „Да” за присъждането на Сезгин Мюмюн Бекир на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология.

18. 12. 2018 г.

Член на научното жури:

(доц. д-р Ергюл Таир)